

**SŁOWNIK POJĘĆ STOSOWANYCH
W OPINIACH
PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH
(W OPARCIU O OBJAŚNIENIA prof. M. Bogdanowicz)**

- **Analiza i synteza:** Analiza – ogół czynności dokonywania rozkładu całości na poszczególne elementy składowe, Synteza – ogół czynności dokonywania scalania poszczególnych elementów w całość,
- **Analiza głoskowa** – umiejętność rozkładania słów na głoski,
- **Analiza sylabowa** – umiejętność rozkładania słów na sylaby,
- **Analizatory** – są neurofizjologiczną podstawą odbioru i przetwarzania bodźców w spostrzeżenia, umożliwiają percepcję (postrzeganie) otaczającego nas świata. W czytaniu i pisaniu udział biorą trzy analizatory:
 - wzrokowy (odbiór bodźców wzrokowych, jakimi są np. teksty, wyrazy i tworzące je litery);
 - słuchowy (odbiór dźwięków mowy);
 - skórno – kinestetyczny (doznania dotykowo – kinestetyczne z poruszających się narządów mowy podczas mówienia oraz od poruszającej się ręki trzymającej pióro podczas pisania).Każdy z analizatorów musi dobrze funkcjonować samodzielnie, jak również dobrze współpracować z innymi.
- **Błędy specyficzne** – błędy typowe, charakterystyczne dla dysleksji rozwojowej, będące jej symptomami,
Błędy specyficzne dla zaburzeń funkcji wzrokowych (percepcji i pamięci wzrokowej):
 - mylenie liter o podobnym kształcie, np. a – o, t – ł, m – n
 - mylne odtwarzanie położenia liter, np. b – p, d – g, u – n
 - pomijanie drobnych elementów graficznych liter, np. znaków diakrytycznych
 - błędy typowo ortograficzne ó – u, ż – rz, ch – h
 - mylenie liter rzadziej używanych, H – f – F, Ł – F itp.Błędy specyficzne dla zaburzeń funkcji słuchowo - językowych:
 - opuszczanie liter, końcówek lub części wyrazów
 - dodawanie liter
 - podwajanie liter
 - przestawianie kolejności liter
 - łączenie i rozdzielanie wyrazów
 - mylenie spółgłosek w szeregach dźwięczne – bezdźwięczne: b – p, d – t, w – f, g – k, dz – c, sz – s
 - mylenie samogłosek i – y
 - zniekształcanie pisowni całego wyrazu (wyrazy bezsensowne)
 - mylenie wyrazów podobnie brzmiących
 - błędy w zmiękczeniach
 - trudności z różnicowaniem i – j
 - trudności z różnicowaniem samogłosek nosowych i części -om, -on, -em, -en.

- **Dysleksja rozwojowa** – specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu u dzieci. Jest to syndrom zaburzeń uczenia się czytania (dysleksja) i opanowania poprawnej pisowni (dysortografia), którym często towarzyszy niski poziom graficzny pisma (dysgrafia). Mogą się one zmniejszać w wyniku intensywnych ćwiczeń zaburzonych funkcji.
- **Dysleksja** – specyficzne trudności tylko w czytaniu.
- **Dysgrafia** – trudności w opanowaniu poprawnej formy graficznej pisma. Wyraża się w formie zniekształceń strony graficznej pisma, takich jak niedokładności w odtwarzaniu liter, złe proporcje liter w wyrazie, brak połączeń liter, brak należytego odstępu pomiędzy literami i wyrazami, brak równomiernego i jednolitego położenia pisma, niepoprawne zagęszczanie liter. Te zniekształcenia pisma wynikają z zaburzeń funkcji percepcyjno-motorycznych (motoryki rąk, funkcji wzrokowych i koordynacji; wzrokowo-ruchowej).
- **Dysortografia** to trudności w pisaniu przejawiające się popełnianiem różnego typu błędów: typowo ortograficznych, wynikających z nieprzestrzegania znanych uczniowi zasad pisowni, oraz błędów specyficznych, takich jak mylenie liter (zastępowanie), opuszczanie, dodawanie liter i sylab, pisanie liter i cyfr zwierciadlanie. Dysortografie rozpoznajemy u uczniów o prawidłowym rozwoju umysłowym, w przypadkach, gdy trudności występują pomimo znajomości zasad pisowni, braku wad zmysłu i zaniedbania pedagogicznego.
- **Dostosowanie wymagań** – egzekwowanie wiedzy i umiejętności, które uwzględniają możliwości i ograniczenia dziecka, a więc słabe oraz mocne strony rozwoju dziecka,
- **Funkcje poznawcze** - zespół procesów, dzięki którym odbieramy informacje z otoczenia oraz stosunki między nimi (związki zależności), a więc odzwierciedlamy w naszej psychice to, co nas otacza. W czytaniu i pisaniu biorą takie procesy poznawcze jak: uwaga, pamięć, wrażenia i spostrzeżenia (analiza i synteza wrażeń) wzrokowe, słuchowo-językowe (w odniesieniu do dźwięków mowy), dotykowe, kinetyczne (odczuwanie ruchu), orientacja w schemacie ciała i kierunkach w przestrzeni.
- **Integracja percepcyjno-motoryczna** – prawidłowe współdziałanie funkcji
- percepcyjno-motorycznych (wzrokowych, słuchowo-językowych i ruchowych) w czynności czytania i pisania,
- **Koordynacja wzrokowo-ruchowa** – współdziałanie funkcji wzrokowych i ruchowych, współpraca oka i ręki,
- **Leworęczność ukryta** – używanie podczas pisania prawej ręki, podczas gdy w rzeczywistości lewa ręka jest wiodąca,
- **Nauczyciel terapeuta** – specjalista w prowadzeniu terapii pedagogicznej (w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych) uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Zwykle w szkole jest nim pedagog szkolny, bądź nauczyciel posiadający uprawnienia specjalistyczne,
- **Orientacja przestrzenna** – orientacja w lewej i prawej stronie ciała oraz w kierunkach przestrzeni: w lewo, w prawo, wyżej, niżej, w przód, w tył,

- **Percepcja wzrokowa** – analiza i synteza wzrokowa, postrzeganie i różnicowanie kształtów, rejestracja położenia przestrzennego elementów. Dzieci mają trudności w rozpoznawaniu i nazywaniu przedmiotów na ilustracjach, w rozumieniu treści przedstawionych graficznie, opisują ilustrację w sposób ubogi, rozpoznają małą liczbę szczegółów, wykonane przez nie rysunki są ubogie i prymitywne,
- **Praksja** – zdolność do wykonywania ruchów celowych, charakterystycznych dla gatunku ludzkiego.
- **Rozwój psychoruchowy** – całość procesów psychicznych (intelektualnych, orientacyjno-poznawczych oraz motorycznych), rozwijających się harmonijnie,
- **Rozwój psychoruchowy nieharmonijny (dysharmonijny)** – zakłócenia tempa rozwoju poszczególnych sfer (procesów orientacyjno-poznawczych oraz motorycznych), np. niektóre sfery rozwijają się w przeciętnym tempie, podczas gdy inne rozwijają się z opóźnieniem lub przyspieszeniem,
- **Rozwój psychoruchowy zaburzony** – zakłócenia rozwoju ze względu na tempo (rozwój opóźniony, przyspieszony), rytm rozwoju (częściowo opóźniony lub/i przyspieszony) oraz dynamikę (rozwój nierównomierny w kolejnych okresach życia, o różnym tempie),
- **Ryzyko dysleksji** – obecność symptomów dysharmonijnego rozwoju psychoruchowego dziecka, które zapowiadają wystąpienie dysleksji rozwojowej,
- **Sprawność manualna obniżona** – opóźnienie, bądź nieprawidłowy rozwój motoryki rąk, objawiający się opóźnieniem rozwoju prakcji oraz małą precyzją drobnych ruchów,
- **Terapia pedagogiczna** – specjalistyczne zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, prowadzone różnymi metodami i technikami, które mają na celu usprawnianie zaburzonych funkcji percepcyjno-motorycznych i wyrównanie deficytów rozwojowych,
- **Zaburzenia percepcji wzrokowej** – zaburzenia analizy i syntezy wzrokowej, zaburzenia postrzegania i różnicowania kształtów, rejestracji położenia przestrzennego elementów. Dzieci z zaburzoną percepcją wzrokową mają trudności w rozpoznawaniu i nazywaniu przedmiotów na ilustracjach, w rozumieniu treści przedstawionych graficznie, opisują ilustracje w sposób ubogi, rozpoznają małą liczbę szczegółów, mają problemy w rysowaniu i w odwzorowywaniu kształtów z pamięci i według wzoru. A wykonywane przez nie rysunki są ubogie i prymitywne, uproszczone i pozbawione szczegółów. Dzieci te mają trudności przede wszystkim w przepisywaniu tekstu ze wzoru, w pisaniu z pamięci. Mylą litery podobne pod względem kształtu (l-t-ł, a-o, a-ą, c-e) podobne, lecz różniące się położeniem elementów stosunku do osi pionowej i poziomej (b-d-p-g, w-m, n-u) mają trudności w zapamiętywaniu kształtu liter pomijają znaki diakrytyczne liter, odwracają kolejność liter w grupach wyrazowych (tar-rat-tra), litery są nierówne, wychodzą poza linie, tempo pisania jest wolne, często obok siebie występują te same wyrazy zapisane błędnie i poprawnie.

- **Zaburzenia słuchu fonemowego** – trudności w spostrzeganiu dźwięków mowy, a więc w odróżnianiu głosek podobnych fonetycznie (w brzmieniu i wymowie). Należą tu błędy w pisowni zmiękczeń, zapisywaniu i-j, odróżnianiu głosek nosowych om, em, on, en, pisownia głosek dźwięcznych z-s, k-g.
- **Zaburzenia umiejętności fonologicznych** – a więc operowania częstkami mowy (sylaby, głoski, części wyrazów) charakterystyczne błędy to przestawianie i opuszczanie liter, końcówek wyrazów, wolne tempo pisania, nasilenie błędów w pisaniu ze słuchu. W czytaniu długo utrzymujące się głoskowanie, wolne tempo, brak płynności, trudność w rozumieniu czytanych treści.
- **Zajęcia dydaktyczno-wychowawcze** – przeznaczone są dla uczniów mniej zdolnych, zaniedbanych środowiskowo i dydaktycznie,
- **Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne** – zwykle prowadzone w szkole przez nauczyciela terapeutę, a bazujące na usprawnianiu funkcji zaburzonych (korekcja) oraz na wspomaganie funkcji dobrze się rozwijających (kompensacja), które mogą być wsparciem dla funkcji zaburzonych lub w razie potrzeby je zastąpić.